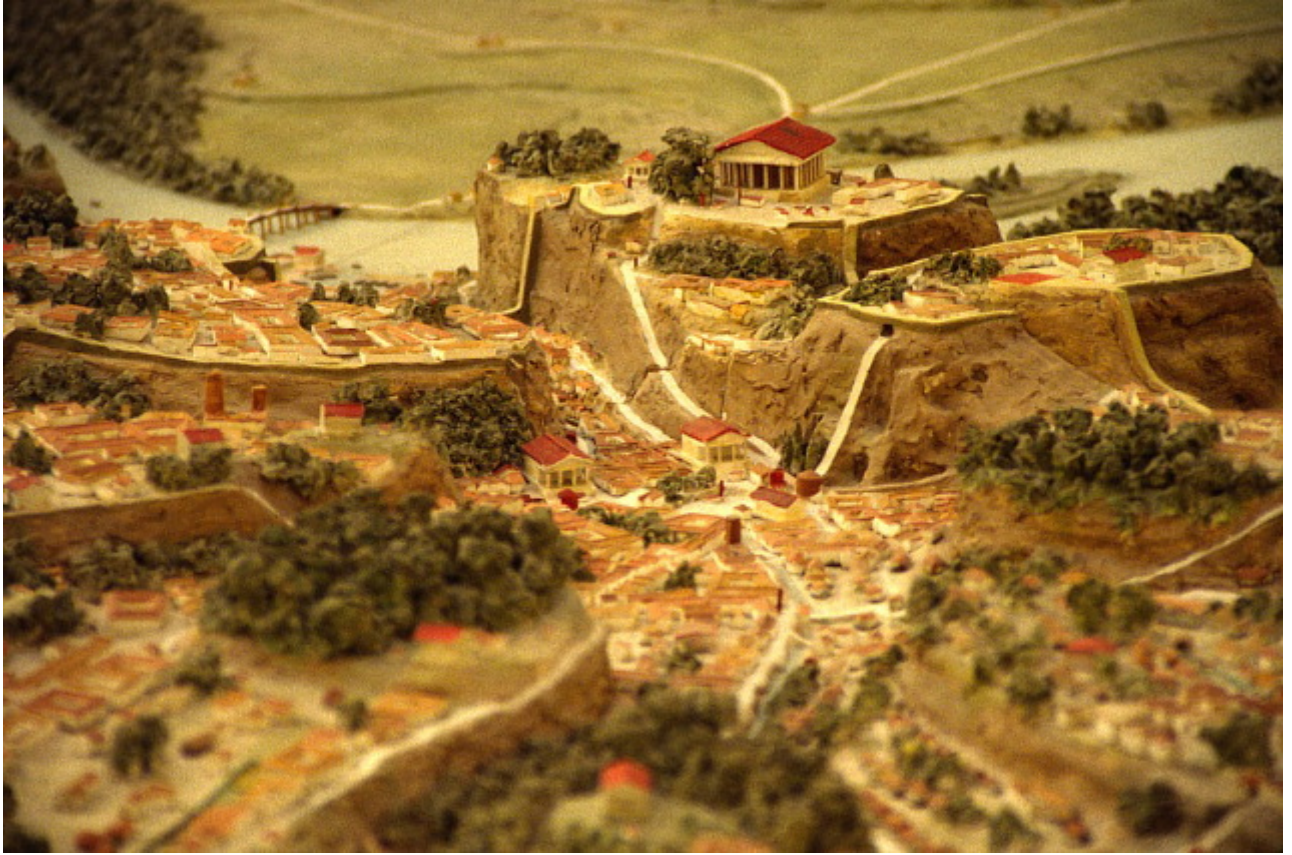

Tekst 15. 1: aanval op het Capitool en de wonderlijke redding.

Doordat de Galliërs direct na de slag bij de Allia niet direct naar Rome optrokken, konden de Romeinen maatregelen treffen. De weerbare manschappen verschansten zich op het Capitool en de weerlozen hadden ze weggestuurd. Enkele oude hoogwaardigheidsbekleders waren koppig geweest: zij waren niet weggetrokken naar veiliger oorden en hadden zich ook niet op het Capitool teruggetrokken. Sterker, zij hadden hun zetels uit de curia laten brengen en buiten op het forum laten zetten en daar zaten ze zeer parmantig als beelden.

Toen de Galliërs Rome uiteindelijk binnentrokken, waren ze verbaasd over het uitblijven van verzet. Toen ze op het forum kwamen, zagen ze de ‘wassen beelden’ en toen een van hen aan een baard van een Romein trok om te kijken of het werkelijk een beeld was, kreeg hij een klap met diens staf op zijn kop. Dit was het sein tot wreed geweld. De hoogwaardigheidsbekleders werden afgemaakt en de Galliërs sloegen aan het plunderen. Hierdoor bemoedigd en door het uitblijven van verzet waren ze vol goede hoop dat ze binnen de kortste keren het Capitool zouden innemen en ze vielen dus de burcht van alle kanten aan, maar dat was minder succesvol dan ze gedacht hadden. Redding voor de burcht viel niet te verwachten. Echter, veel Romeinen waren naar Veii gevlucht en dichtbij Veii lag het plaatsje Ardea, waar nu Camillus leefde. Deze Camillus was ooit uit Rome verbannen. Hij was een uiterst ervaren en kundig legeraanvoerder en de Romeinen in Veii vroegen hem de leiding over hen te nemen. Hij wilde dat alleen doen, als de senaat die hem verbannen had, dat zou vragen. Dus zonden de Romeinen vanuit Veii een gezant naar Rome. Deze kon slechts met de grootste moeite ongezien in de nacht het Capitool bereiken en beklimmen. De senaat herriep uit noodzaak de verbanning en benoemde Camillus tot commandant. Tot teleurstelling van de Romeinen in Veii besloot Camillus niet direct met hen tegen de Galliërs op te trekken. In Camillus’ ogen waren die Romeinen niet getraind genoeg en een tweede nederlaag zou het definitieve einde van Rome betekenen.

Intussen hadden de Galliërs begrepen dat een bode van de Romeinen in de nacht het Capitool beklommen had en daar weer vanaf gekomen was. Ze waren op zoek gegaan naar dat pad en vonden het. Ze dachten zo in de nacht het Capitool in te kunnen nemen, maar daarbij hadden ze geen rekening gehouden met de gansen van Iuno en ook niet met Marcus Manlius de oud consul.

het Capitoool; <http://tagdesignstudios.com/>

Opdracht 10

Vertaal Tekst 15.1 in correct Nederlands

Livius A.U.C. V. 47. dum haec Veii agebantur, interim arx Romae Capitoliumque in ingenti periculo fuit. [2] namque Galli vestigio humano notato, qua nuntius a Veii pervenerat, nocte sublustri primo inermem militem praemiserunt ut temptaret viam; deinde tradentes inde arma, sublevantes in 5. vicem et trahentes alii alios, [3] prout postularet locus, tanto silentio in summum evaserunt ut non custodes solum fallerent, sed ne canes quidem, sollicitum animal ad nocturnos strepitus, excitarent. [4] anseres non fefellerunt quibus sacris lunonis in summa inopia cibi tamen abstinebatur. ea res saluti fuit; namque clangore eorum alarumque crepitu excitus M. Manlius qui 10. triennio ante consul fuerat, vir bello egregius, armis arreptis simul ad arma ceteros ciens vadit, et dum ceteri trepidant, Gallum qui iam summo in Capitolio constiterat, umbone ictum deturbat. [5] cum eius casus proximos sterneret, Manlius alios trepidantes, qui, armis omissis, saxis adhaerebant manibus, trucidat. iamque et alii congregati telis missilibusque saxis proturbant hostes, 15. et acies Gallorum in praeceps defertur. [6] sedato deinde tumultu reliquum noctis, quantum in turbatis mentibus poterat, cum praeteritum quoque periculum sollicitaret, quieti datum est. [7] luce orta vocatis classico ad concilium militibus ad tribunos, cum et beneficio et malo facinori pretium deberetur, Manlius primum ob virtutem laudatus donatusque non ab tribunis 20. solum militum sed consensu etiam militari; [8] ei forti viro universi cibum et vinum ad aedes eius, quae in arce erant, contulerunt. [9] tum vigiles eius loci, qua fefellerat adscendens hostis, citati sunt; et cum Q. Sulpicius tribunus militum se in omnes more militari animadvertere in animo habere pronuntiaret, [10] consentiente clamore milites in unum vigilem coniecerunt culpam; ita Sulpicius deterritus a ceteris abstinuit, haud dubium reum eius 25. noxae, adprobantibus cunctis, de saxo deiecit. [11] inde intentiores utrimque custodes erant, et apud Gallos, quia volgatum erat inter Veios Romamque nuntios commeare, et apud Romanos ab nocturni periculi memoria.

abstinere + abl.	afblijven van	donare	begiftigen
acies 5 ^e	slaglinie	dubius	twijfelachtig
adhaerere 2 + dat.	zich vastklampen	egregius	uitmuntend
	aan	esse + dat. finalis	strekken tot
adprobare	goed keuren	evadere, -vasi	omhoogklimmen
adscendere 3	omhoogklimmen	exciere 2, -cii, citus	opwekken,
aedes, aedium f pl.	huis		opschrikken
agere 3, egi, actus	doen	excitare	opwekken, wakker
ala	vleugel		maken
alii alios	elkaar	facinus, -oris	daad
animadvertere in + acc. 3 straffen		fallere 3^e, fefelli	bedriegen, ontgaan
animal, -alis n 3^e	levend wezen; abl.s.	aan	
-i, nom.acc.pl. -ia, gen.pl. -ium		haud	helemaal niet
anser, -eris	gans	humanus	menselijk
ante adv.	eerder	icere 5, icio, ictus	slaan, treffen
apud + acc.	bij	in vicem	beurtelings
arripere 5, -ripui, -reptus	snel grijpen	inde = deinde	
arx, arcis 3.	burcht	inermis	ongewapend
beneficium	weldaad	ingens, -ntis	enorm
canis, canis m	hond	inopia	gebrek
casus 4	val	intentus	oplettend
ceterus	overig	interim	intussen
cibus	eten	memoria	herinnering
ciere, cii, citus	oproepen	mens, mentis	geest
citare	oproepen	militaris	van de soldaten
clamor, -oris	geschreeuw	missilis	werp-
clangor-oris	gekrijs, gegak	ne .. quidem	zelfs niet
classicum	trompetsignaal	nocturnus	nachtelijks
commeare	geregeld gaan	non solum ..sed	niet alleen maar ook
concilium	vergadering	notare	opmerken
conferre, -tuli, -latus	bijeenbrengen	noxa	schade
congregare	verzamelen	nuntius	bode
conicere 5 in + acc.	samenwerpen op	ob + acc.	wegens
consensus 4^e	instemming	omittere, -misi, -missus	loslaten
consentire	instemmen	ortus ppp	opgekomen
consistere 3, -stiti	post vatten	periculum	gevaar
crepitus 4e	lawaai	pervenire	bereiken
culpa	schuld	postulare	eisen
custos, -todis m	wachter	praeceps -cipitis n.-	afgrond
deferre	doen neerstorten	praemittere 3, -misi, -missus	vooruit
deicere 5, -ieci, -iectus	naar beneden	sturen	
	werpen	praeterire	voorbijgaan
deterrere 2	afschrikken	pretium	beloning
deturbare	naar beneden	primo	in eerste instantie
	storten	pronuntiare	aankondigen

proturbare	voortjagen	summus	uiterst, hoogste
prout + coni.	al naar gelang	telum	(aanvals)wapen
proximus	naaste	temptare	proberen
qua	waarlangs	tradere 3, -didi,-ditus	overhandigen
quantum	voor zover als	trahere 3, traxi, tractus	trekken
quia	omdat	trepidare	in paniek zijn
quies, quietis	rust	tribunus	tribuun
reliquum	de rest	triennium	periode van 3 jaren
reus	de aangeklaagde	trucidare	neerhouwen
sacer , -cra, -crum + <i>gen.</i>	gewijd aan	tumultus 4 ^e	oproer
salus, salutis <i>f</i>	heil, redding	turbare	verwarren
saxum	steen, rots	umbo, -onis	knop
sedare	tot rust brengen	universi	alle tezamen
silentium	stilte	utrimque	aan beide kanten
sollicitare	verontrusten	Veii 2 ^e <i>p.</i>	Vei, <i>stad in Etruria,</i>
sollicitus	allert	<i>in de buurt van Rome</i>	
sternere 3	tegen de grond	vestigium	spoor
	werpen	vigil, vigilis 3 ^e	wacht
strepitus 4 ^e	lawaaï	virtus, -tutis	deugd
sublevare	optilllen	volgare	bekend maken
sublustris, -tre	schaars verlicht		

Opdracht 11

Bestudeer nu de oude vertaling van Tekst 15.1

Opdracht 12

Beantwoord volgende vragen over tekst 15.1

1. 'Capitoliumque'r. 2. -que Betekent 'en' maar wordt ook wel explicatief/uitleggend gebruikt in de betekenis van 'en wel'. Leg uit waarom deze laatste betekenis hier de beste is.
2. Leg in eigen woorden de strekking van de woorden 'prout postulare locus'r. 5 uit.
3. 'ne ... excitarent' r.6/7 Waarom is dit, gezien hetgeen gebeurt, opmerkelijk? Baseer je antwoord op voorafgaande regels.
4. 'quibus ... abstinebatur'r. 8 Waarom is dat opmerkelijk?
5. In r.9 zit een chiasme (abba). Laat dat zien.
6. In r.9 zit een onomatopée (een woord gemaakt op grond van geluid). Laat dat zien.
7. 'vir bello egregius' r. 10. Op welke twee gebieden onderscheidt hij zich hier (in het vervolg) op oorlogsgebied?

8. r.12 'cum .. sterneret' Welk gedrag van de Galliërs wordt door deze cum-zin verklaard? Is het gebruik van de modus dan logisch? Leg uit.
9. 'armis omissis' r.13 Wat voor constructie vormen deze woorden? Leg uit hoe je die moet vertalen?
10. Welke eerdere informatie wordt door 'armis omissis' aangetoond?
11. 'tumultu sedato' r.15. Dat lukt slechts relatief. Uit welke woorden blijkt dat uit het vervolg?
12. Waarom leidt 'praeteritum periculum' r.16 tot angst?
13. 'pretium' r. 18 blijkt in het vervolg twee betekenissen te hebben. Welke? Eén van die betekenissen zou je ironie (spottende omkering) kunnen noemen. Laat dat zien.
14. In de r.20-28 blijkt dat de Romeinen eensgezind zijn. Citeer de 3 Latijnse fragmenten waaruit dat blijkt.
15. Benoem en verklaar: Veiis 1, vestigio 2, temptaret 3, trahentes 5, lunonis 8, cibi 8, triennio 10, bello 10, ictum 12, noctis 16, sollicitaret 17, consensu 20, pronuntiaret 23.